

[23]

Produir textos

L'estructuració

PLANIFICACIÓ VERSUS ESPONTANEÏTAT

A l'hora d'organitzar i planificar un text, no hi ha estratègies universals vàlides: cadascú ha de buscar i trobar la via més adequada a la seva manera de fer, tenint en compte sempre que l'objectiu final ha de ser l'eficàcia comunicativa. Així, hi ha autors que a l'hora de plantejar-se la redacció d'un text necessiten un procés molt elaborat de planificació; altres, en canvi, troben en la improvisació la millor via per redactar certs temes.

Ampliació de continguts

Hi ha diverses maneres d'enfrontar-se a la producció d'un text i tothom que ha hagut d'elaborar més d'un escrit en la seva vida acadèmica ja ha desenvolupat **una sèrie d'estratègies** que permeten resoldre aquesta situació.

Així, per exemple, hi ha l'**escriptor bus**, que no és capaç de definir un pla de treball fins que no té la certesa que s'ha endinsat de ple en el tema; un cop immers en la temàtica i dibuixat el pla global, inicia la redacció per blocs temàtics, redacció que acostuma a reescriure i refer sovint.

De manera similar a l'escriptor bus, l'**escriptor planificador** necessita documentar-se a bastament i prendre moltes notes abans de confeccionar el pla que li ha de permetre definir com serà el seu text. Un cop té clara l'estructura, i a diferència de l'escriptor bus, elabora l'escrit d'un sol cop, escrit que rarament reelaborarà, atès que el concep com a força definitiu.

Un altre estil amb el qual es poden identificar els productors de textos (novells o no) és l'**apedaçador**, en què l'escriptor té la visió global de les grans idees que haurà de contenir el text, tot i que no sap encara la manera d'encaixar-les les unes amb les altres o si les podrà encabir totes. El fet de disposar de les seccions temàtiques, però, li permet iniciar la redacció d'aquests fragments, que després, talment com pedaços, entrellagarà.

Una altra manera de concebre el procés d'escriptura és el que mostra l'anomenat **escriptor arquitecte**, que duu a l'extrem l'elaboració de mapes mentals o esquemes, ja que els confecciona de manera molt complexa i completa, anotant totes les idees i mots que li han de permetre la redacció del text.

En principi, tots aquests estils són **vàlids** sempre que els resultats que en deriven siguin adequats al propòsit de l'escriptura. Tanmateix, cal que l'emissor se senti còmode amb el procés de gestació triat a l'hora d'elaborar el seu text i que estigui disposat a provar noves vies, nous sistemes. És per això que és bo que cada escriptor provi diferents mètodes i estratègies, fins que comprovi quin li escau més, d'acord amb el tipus de text que cal elaborar, la seva personalitat, els seus hàbits d'aprenentatge i estudi...

La majoria d'autors, però, consideren que **dissenyar un pla d'actuació**, més o menys detallat, és bàsic per garantir que les idees que es pretén desenvolupar se succeiran correctament.

El disseny d'aquest pla d'actuació assegura que hi ha hagut un procés de reflexió previ a l'acte d'escriure, en el qual s'han aclarit molts dubtes, s'han posat a prova diferents línies argumentals, s'ha valorat la pertinència d'incloure determinats aspectes temàtics... Com a resultat d'aquest procés, l'autor delimita l'objectiu que vol assolir, identifica els elements que vol desenvolupar, delimita el camp d'actuació, etc. Aconsegueix, a més, una altra cosa important: evita la dispersió; l'autor sap en tot moment on vol arribar i com hi ha d'arribar.

Tot això, lògicament, no impedeix que hi hagi **marge per a l'espontaneïtat**: sovint, arguments que no es tenien presents en el moment inicial i que sorgeixen com a resultat d'una lectura, d'una associació, d'un resultat, d'una intuïció... van prenent consistència i es considera necessari incloure'ls en la redacció.

Així doncs, l'autor ha de ser conscient que el pla d'acció és una eina de suport que guia la redacció, però és una eina dinàmica, que pot tenir (segur que tindrà) modificacions durant el seu procés de creació.

Dissenyar un pla d'actuació, més o menys concret, facilita la tasca d'escriure, ja que traça un camí, però no s'han de posar obstacles a possibles noves vies d'expansió.

L'ESBORRANY, LA PRIMERA EXPRESSIÓ DE LA IDEA

Un cop elaborat el marc que defineix el pla d'actuació, i que es concreta en l'esquema, cal que l'autor passi al pla del discurs. En aquest nou pla de la producció textual **l'esborrany** s'erigeix com l'element protagonista. És el primer intent de l'autor d'escriure amb un mínim de sentit i lògica: ha de traspasar i desenvolupar aquelles idees que, com una estructura òssia, eren el suport de l'esquema i ha d'encadenar les paraules que les formen.

Amb l'elaboració de l'esquema, l'autor ja ha seleccionat, sintetitzat, ordenat i relacionat les idees segons la lògica expositiva més adient per a l'objectiu que vol assolir. En aquesta nova fase de textualització, convé que desenvolupi cada mot clau, cada idea seleccionada, cada intuïció... que li ha permès desenvolupar aquesta estructura, i cal que ho faci de manera entenedora i creïble per al lector. I això s'aconsegueix afegint informació de suport a cada una de les idees principals.

És, per tant, un nou salt cap a la compleció del text definitiu. Cal que l'autor, però, sigui conscient que aquesta primera versió és provisional i que la preocupació per la rendibilitat ha de procurar-la tan ajustada al text desitjat com sigui possible, però que cal reescriure-la indefectiblement, ni que sigui amb canvis lleugeríssims.

Exemple

Amb la voluntat d'analitzar, des del punt de vista social i polític, alguns aspectes de la primera llei xilena sobre els habitatges populars, l'autor de l'article, en un primer intent de contextualització del fenomen, fa una aproximació general a les reivindicacions en qüestions d'habitatge dutes a terme arreu del món. El primer intent de desenvolupar aquesta idea és el següent:

Primer esborrany

Xile fou pionera a Amèrica del Sud a l'hora d'elaborar una legislació de l'habitatge (1906): la Ley de Habitaciones Obreras.

A Europa ja hi havia dues experiències concretes referents a una llei d'habitatges: la llei belga (1889) i la llei anglesa (1890), que foren el resultat d'un debat obert sobre les mancances higièniques dels habitatges obrers, que són el resultat de les transformacions que patiren les ciutats industrials a mitjan segle XIX: augment de la immigració interna, que comporta un excés de població urbana a la qual no es pot oferir els serveis bàsics; segregació social...

El debat l'inicien les classes dirigents progressistes, i té la màxima expressió en les reflexions fetes durant l'Exposició Universal de París (1867). Aquestes reflexions troben la seva concreció en la promulgació d'ordenances dirigides a intervenir en el mercat immobiliari destinat als col·lectius obrers i en l'organització d'un congrés específic: el Congrés Internacional de les Cases Barates.

Aquest serà el primer intent de concreció textual, però no el darrer. De manera recursiva, i en diferents moments, l'autor tornarà al text creat per modificar paràgrafs, per precisar continguts, per aclarir o desenvolupar idees, per suprimir informacions redundants, per esmenar els errors gramaticals... i l'esborrany que surti d'aquesta revisió esdevindrà un text nou, cada cop més proper al text que es vol aconseguir.

Segon esborrany

Xile constitueix un dels primers països d'Amèrica del Sud que desenvolupà una legislació en matèria d'habitatges: la Ley de habitaciones obreras (1906). Les primeres legislacions de cases barates, però, s'elaboraren a Europa a finals del segle XIX: destaca en aquest sentit la llei belga de 1889 i la llei anglesa de 1890, que foren part de la resposta que donaren les elits polítiques al problema de la manca de residències higièniques. Aquestes mancances són el resultat de les transformacions que experimentaren les ciutats industrials a mitjan segle XIX: augment de la immigració interna, que comporta un excés de població urbana a la qual no es pot oferir els serveis bàsics; segregació social...

Així, les dures condicions de vida que afrontaven les masses obreres i el tema de l'habitatge en concret començà a ser discutit per les classes burgeses progressistes del continent europeu dins el marc de l'Exposició Universal de París de l'any 1867, en el que es considera l'antecedent immediat dels Congressos Internacionals de Cases Barates, celebrats el 1889 a la mateixa ciutat de París amb els següents temes sobre la taula: les habitacions barates des del punt de vista econòmic i financer; les habitacions barates i la legislació; les habitacions barates des del punt de vista de la construcció i de la salubritat, i les habitacions barates i la moral.

Les discussions foren àmplies i variades, i el debat es centrà en aquells punts que després guiarien les actuacions dels estats en aquesta matèria. Qüestions com el grau d'intervenció de l'Estat, el paper dels particulars, la funció dels municipis, la participació dels empresaris industrials i de les mútues obreres..., foren alguns dels temes que es tractaren.

Tercer esborrany

Xile fou un dels primers països d'Amèrica del Sud que desenvolupà una legislació en matèria d'habitatges: la Ley de habitaciones obreras (1906). Les primeres legislacions relacionades amb l'habitatge obrer, però, s'elaboraren a Europa a finals del segle XIX. Destaca en aquest sentit la llei belga, promulgada el 1889, i la llei anglesa, que s'aplicà a partir de 1890.

Ambdues lleis foren part de la resposta que donaren les elits polítiques al problema de la manca de residències higièniques, un problema que era el resultat directe de les transformacions que experimentaren les ciutats industrials a mitjan segle XIX: augment de la immigració interna, que comporta un excés de població urbana a la qual no es pot oferir els serveis bàsics; segregació social, etc.

Així, les dures condicions de vida que afrontaven les masses obreres i el tema de l'habitatge en concret començà a ser discutit per les classes burgeses progressistes del continent europeu dins el marc de l'Exposició Universal de París de l'any 1867.

Les reflexions que sorgiren d'aquests debats donaren lloc a la creació dels Congressos Internacionals de Cases Barates, celebrats el 1889 a la mateixa ciutat de París amb els següents temes sobre la taula: les habitacions barates des del punt de vista econòmic i financer; les habitacions barates i la legislació; les habitacions barates des del punt de vista de la construcció i de la salubritat, i les habitacions barates i la moral.

Les discussions foren àmplies i variades, i el debat es centrà en aquells punts que després guiarien les actuacions dels estats en aquesta matèria. Qüestions com el grau d'intervenció de l'Estat, el paper dels particulars, la funció dels municipis, la participació dels empresaris industrials i de les mútues obreres..., foren alguns dels temes que es tractaren.

HIDALGO, R. [text modificat i traduït]

L'esborrany no pot ser mai definitiu; només representa el primer intent de concreció del pensament de l'escriptor. A partir de l'esborrany, la feina de l'autor pren una dimensió més humana, ja que els elements de judici s'han concretat. Ja no s'especula amb pensaments, es treballa amb paraules. El veritable **mèrit** de l'esborrany és passar dels pensaments a les paraules en el procés de producció textual.

Ampliació de continguts

De fet, l'esborrany és un pensament en veu alta, que comprova que es diu (i, en textos escrits, s'escriu) allò que es vol dir. Però, com en qualsevol acte comunicatiu, poden aparèixer obstacles que inhabilitin o afebleixin la tasca de l'autor i que cal, per tant, que aquest superi per poder sortir reeixit del procés de comunicació.

Una de les primeres dificultats sorgeix en el moment d'iniciar la redacció. **La por del full en blanc** s'apodera de l'autor i l'impedeix trobar els mots amb què començar. Aquest bloqueig pot ser que també s'esdevingui durant el procés, quan es fa palès, per exemple, que hi ha un buit o una manca de connexió entre dues idees. En tots dos casos, disposar d'un esquema sòlid on les idees apareixen ben organitzades i connectades facilita, en part, la producció textual.

En altres circumstàncies, el procés compositiu es pot alentir o interrompre en aquesta fase d'esborrany perquè es constata que la línia argumental definida és poc sòlida o es perd en algun punt; aquests fets exigeixen, aleshores, reorientar i reformular l'argument inicial i les idees que ajuden a configurar-lo. En aquest cas, conèixer l'existència de diferents **tipus de discursos acadèmics** permet orientar la redacció.

De vegades, l'autor no troba la manera d'encaixar un seguit d'idees relacionades entre si, i s'atura en punts concrets de la composició. En circumstàncies així, cal analitzar quina és la lògica que possibilita la connexió de les idees i, aleshores, fent ús de les **diferents tipologies de paràgrafs**, desenvolupar la redacció.

En aquest trànsit del pensament al llenguatge és convenient prendre una actitud de prova, d'assaig, d'**investigació** que permeti valorar qualsevol intuïció que la inèrcia de l'escriptura generi. Les paraules s'associen, es relacionen, es contrasten constantment d'una manera semblant a com ho fan les idees en l'activitat mental.

Ampliació de continguts

Deixar anar la mà, és a dir, no deturar l'aparició d'una paraula, d'una frase, d'un canvi en l'exposició pensada és del tot necessari en l'estadi embrionari de producció textual que representa l'esborrany.

En aquest estadi, estar excessivament a l'aguait de l'ortografia o la sintaxi obstaculitza la gènesi del text, i d'altra banda és improductiu ja que el text que apareix és concebut com a primigeni i orientatiu.

Aquest fet converteix l'escriptura en la tasca incerta d'escollir entre infinitat de possibilitats, que són el resultat d'aquesta combinatòria misteriosa. I l'esborrany esdevé el primer text escollit, a partir del qual s'anirà conformant el text final mitjançant les reescriptures.

L'esborrany no és encara el text; però no hi ha text sense esborrany.

UNA ESTRUCTURA CLÀSSICA: INTRODUCCIÓ, COS I CONCLUSIÓ

L'estructura clàssica de tres parts (introducció, cos o nus i conclusió o desenllaç) es considera en els casos en què el tema o la posició de l'autor requereix una estratègia persuasiva orientada a convèncer el lector: tot discurs que es proposi convèncer el lector ha de passar necessàriament per aquestes tres etapes.

Ampliació de continguts

Aquesta estructura tan pausada és molt pròpia, per exemple, de l'assaig. Tot i que el discurs científic expositiu i demostratiu es basa en proves i en té prou d'enunciar la tesi de què parteix i demostrar-la a continuació, sovint hi ha la necessitat de persuadir i, per tant, s'ha de bastir una estructura que contribueixi a aquesta finalitat.

A la **introducció** es determinen les intencions del text: s'exposa, de manera clara i precisa, què es vol aconseguir (per exemple, analitzar les causes, examinar les raons, refutar una teoria, etc.). És, per tant, el lloc on es declara (però no es desenvolupa) la tesi principal del text, i on l'autor destaca la importància i rellevància del tema dins el camp d'estudi al qual pertany i en justifica la tria. En aquesta part introductòria

l'autor també exposa com s'estructura l'obra i com s'organitza la informació que conté. Ocasionalment, en funció del tipus de document que s'estigui elaborant, pot ser que en aquesta part també es faci esment de la metodologia emprada i els límits que planteja l'estudi.

Cal ser conscient que la lectura de la introducció és el punt que determinarà, en gran mesura, el judici del receptor: per tal que aquest sigui favorable, l'autor ha d'intentar que la introducció esdevingui atractiva —no simplement per la forma, sinó per la temàtica i la manera d'enfocar l'aproximació al contingut—, que permeti captar l'atenció del lector, perquè aquest vegi la necessitat de llegir l'obra (el que no es pot fer, però, és provocar falses expectatives).

Exemple

Les changements apportés par les nouvelles technologies ont de multiples aspects: elles bouleversent, entre autres, les règles des activités économiques, les façons de travailler et introduisent de nouveaux moyens de communication.

L'Internet devient un nouveau moyen de communication qui transforme notre vie quotidienne comme l'ont fait le téléphone et la télévision: il permet des échanges individuels à une échelle mondiale. Pierre-Yves Schneider, dans un article publié sur le Net, déclarait: "*Avec l'Internet, de nouveaux services se répandent qui vont bientôt devenir indispensables à la vie et au lien social*".

C'est une réflexion axée sur cette question de la création de lien social autour de l'Internet que j'ai tenté de mener à travers l'analyse d'entretiens semi-directifs réalisés auprès d'une dizaine d'internautes, de phases d'observation participante dans des cybercafés ainsi que le recueil de données empiriques au cours de lectures sociologiques.

Cet article évoquera les différents outils mis en place sur le réseau pour développer la communication entre les acteurs sociaux, le retour de l'écrit dans ces échanges, l'irruption de l'image numérique dans les foyers, la part de l'imaginaire dans les dialogues par écrans interposés et le retour au 'tribalisme' à travers la constitution de communautés virtuelles ainsi que les craintes du sociologue Dominique Wolton.

Nous sommes entrés de plain-pied dans la 3ème révolution industrielle dit-on. Celle de l'intelligence et du savoir selon les uns, celle de l'information selon les autres. Maintenant, presque tout le monde connaît les possibilités offertes par l'Internet. L'Internet serait donc passé de la catégorie "industrie innovante" à celle "d'industrie motrice". Motrice de l'économie mondiale, au même titre que la machine à vapeur l'a été lors de la première révolution industrielle, l'électricité lors de la deuxième.

La part més voluminosa de qualsevol text l'ocupa el **cos de l'obra**, que és on s'exposen i es desenvolupen les idees que fonamenten la tesi principal. El que garanteix l'eficàcia d'una obra és la disposició d'aquestes idees, i aquí entra en joc la lògica discursiva, tant a l'hora d'organitzar i estructurar aquestes idees, com a l'hora de distribuir els arguments que donaran suport a cada una i les dades que permetran validar-les o exemplificar-les.

És bo que aquesta lògica es faci evident al lector, que en tot moment, així, podrà saber en quin punt del discurs es troba i com es relaciona amb els punts anteriors i

posteriors. És aquí quan la figura del paràgraf pren rellevància, ja que serà la unitat discursiva a partir de la qual es vehicularà la informació per a cada una d'aquestes idees principals —és convenient que hi hagi un equilibri en l'extensió dels paràgrafs i en el nombre de paràgrafs que desenvolupen una idea.

Exemple

[Desenvolupament de la primera aproximació al fenomen]

Dans un sens, on peut avancer l'idée que ce n'est pas la technique qui détermine les rapports sociaux mais l'état des rapports sociaux qui donne un sens à la technique. Les acteurs du Net l'ont bien compris: bon nombre de sites, aujourd'hui, possèdent leur boîte aux lettres, leur lettre de diffusion, leur *mailing list*, leur chat et leur forum. Le maximum de moyens est mis en place, pour tenter de rentrer en contact avec les internautes, en leur permettant d'intervenir personnellement, pour n'importe quel motif et pour se rendre accessible au public.

Ces services, mis en place pour permettre aux internautes de dialoguer, de se regrouper autour d'une discussion ou d'un jeu, permettent-ils de créer de véritables liens ou ne sont-ils qu'illusion donnée à l'internaute de communiquer avec le monde extérieur?

Aux USA, plus de 2 milliards d'e-mails s'échangent chaque année. Pour le médiologue Nicholas Negroponte: "*Selon toute probabilité, le e-mail sera le médium dominant de la communication interpersonnelle durant le prochain millénaire*". Quels avantages sur les autres moyens de communiquer, le mail met-il en place pour que les personnes y ayant accès l'utilisent autant?

[Incorporació d'una segona aproximació]

D'un point de vue pratique, l'utilisation d'une boîte aux lettres électronique est moins coûteuse que le téléphone et plus rapide que le courrier classique. D'autant que le prix de la connexion ainsi que le temps d'émission sont les mêmes pour envoyer un mail, quelque soit sa destination. A nouveau, les distances ne sont plus des limites [...]

De manera semblant a la introducció, la **conclusió** ha de ser breu però concisa: ha de deixar clar que el text s'ha acabat i que el propòsit s'ha assolit, i s'ha d'assegurar que el lector reté els resultats del seu estudi. Per això, reprèn allò que s'havia anunciat a la introducció i sintetitza les idees que s'han desenvolupat en el cos del treball; si cal, pot fer explícites les noves vies d'estudi que l'obra ha obert per a possibles treballs posteriors. Igual que passava amb la redacció de la introducció, les conclusions han d'atraure l'atenció del lector; per això cal que cobreixin les expectatives generades, sense enganys ni fraus.

Exemple

La société moderne est beaucoup trop complexe pour n'être desservie que par un seul système. Pour les consommateurs, le nouveau contexte culturel s'appuie sur l'interactivité, l'instantanéité que lui donne la mobilité, les images écran multimédias. Ils commencent à vivre dans un monde de plus en plus médiatisé, c'est-à-dire utilisant une foule de machines pour communiquer ou pour obtenir divers contenus (services,

applications, logiciels, etc.) que leurs groupes recherchent pour fonctionner. Cependant, la communication à distance ne remplacera pas la communication humaine directe. Plus les hommes peuvent communiquer par des moyens sophistiqués, interactifs, plus ils ont envie de se rencontrer.

Le seul véritable risque, à mes yeux, est qu'un fossé se creuse entre ceux qui sauront lire le multimédia et les autres. Les nouvelles technologies me semblent instaurer, aujourd'hui, une communication à deux vitesses et à deux prix et, peut-être, renforcer un peu plus les inégalités sociales et culturelles...

J. HERBET

L'ordre clàssic d'escriptura (introducció, cos i conclusió) és un dels possibles criteris vertebradors que permeten elaborar un text.

EL MOT I L'ORACIÓ, UNITATS LINGÜÍSTIQUES BÀSIQUES

Un text és una seqüència ordenada d'oracions. I una oració, un grup ordenat de mots. Mots i oracions són, doncs, les dues **unitats lingüístiques mínimes**, a partir de les quals s'elabora la producció textual.

Ampliació de continguts

Una de les dificultats més grans a l'hora d'escriure, sobretot quan les dimensions del text són considerables, com ara en una tesi o en un informe, és la necessitat que té l'escriptor de concentrar-se en l'elaboració d'aquestes unitats mínimes sense perdre de vista el conjunt de tot el text.

Cal que l'emissor valori la importància d'emprar cada una d'aquestes peces de manera significativa, ja sigui des del punt de vista semàntic (ha de tenir coneixement del significat, dels usos més freqüents, de les accepcions, dels usos valoratius —connotatius i denotatius—, etc.), morfològic (els ha de saber flexionar correctament, per exemple), sintàctic (ha de conèixer les regles que regulen les relacions amb els altres elements oracionals, per exemple) i, fins i tot, pragmàtic (ha de poder identificar les possibles inadequacions de registre, posem per cas).

Per això les relectures són tan importants, perquè permeten detectar més fàcilment, sense la focalització de l'atenció en la construcció d'aquestes unitats, fins a quin punt cadascuna està en funció de la globalitat del text.

Els substantius, els adjectius i els adverbis i els verbs són els tres tipus de mots primordials en la construcció de l'oració, ja que concentren quasi la totalitat de la **significació** en qualsevol text. No és estrany, doncs, que siguin els tipus de mots utilitzats en la construcció dels esquemes pretextuals, ni que siguin els més presents en les connexions del pensament amb el llenguatge, durant la reflexió.

Ampliació de continguts

Si els substantius identifiquen les coses, els éssers i els conceptes, els adjectius i adverbis els qualifiquen i els verbs els posen en acció. Identificar, qualificar i accionar coses, éssers i conceptes són les tres possibilitats de l'escriptor quan produeix un text.

Però l'anàlisi gramatical dels textos és improductiva si els buida de significat, i de ben poc li serveix a l'autor saber que usa un substantiu o un verb... Saber escriure és saber utilitzar una combinació comunicativa de les categories gramaticals, no pas saber-les només identificar. Massa esforç en aquest sentit paralitza l'escriptura. Però, en canvi, aquesta visió analítica permet obtenir diagnòstics de reescriptura, com ara: precisar els qualificadors, disminuir el nombre de mots accionadors...

Però, en el conjunt d'un text, les unitats informatives mínimes sempre són **oracionals**. Per sota del rang de l'oració, els mots aïllats no tenen entitat significativa suficient per judicar la seva escaïença de forma independent a la resta de mots que formen l'oració.

L'oració més **simple** és la formada per un subjecte que acciona sobre algun agent.

Exemple

La ressenya destaca l'epíleg de l'obra.

A partir d'aquesta estructura, l'autor pot **completar**-ne la significació, per fer-la més detallada:

Exemples

La ressenya destaca elogiosament l'epíleg de l'obra.

La ressenya esmentada destaca l'epíleg de l'obra.

O pot alterar-ne la **disposició** dels mots, per tal d'aconseguir una jerarquia nova entre els elements que hi apareixen:

Exemples

L'epíleg de l'obra és destacat en la ressenya esmentada.

La ressenya destaca l'epíleg de l'obra, elogiosament.

Però la mateixa oració permet encara altres modificacions que augmenten considerablement el seu contingut informatiu sense necessitat de traspasar els límits de l'oració inicial. Es tracta de vincular-hi, de forma **subordinada**, altres oracions:

Exemple

La ressenya, que fou presentada al món universitari en l'edició d'enguany de les Jornades d'Economia per a Humanistes, destaca elogiosament l'epíleg de l'obra, sobretot pel que fa a l'enfocament transversal de l'aprenentatge.

L'eficàcia d'un text s'aconsegueix amb l'eficàcia de cadascuna de les oracions que el componen.

EL PARÀGRAF

Els paràgrafs tenen un paper fonamental en l'elaboració del text. D'una banda, en fan visible i entenedora l'estructura i, de l'altra, permeten distribuir en blocs les diverses idees que el formen, de manera que, paràgraf rere paràgraf, el discurs es va ordenant de manera lògica. El paràgraf és una **unitat discursiva que estructura la informació** per a cada una de les idees que prèviament s'han distribuït en l'esquema.

El paràgraf es pot definir des del punt de vista formal o des del punt de vista semàntic. **Des del punt de vista formal**, el paràgraf és aquell fragment de text que hi ha entre dos punts i a part o bé com aquella seqüència intermèdia entre la frase i el text. Cal tenir en compte, però, que els paràgrafs no són només fragments de text separats visualment de la resta. Els paràgrafs no són un conjunt d'idees desconnectades, sinó, sobretot, són **unitats de significat** (i aquí apareix el punt de vista semàntic). És a dir, les oracions que l'integren desenvolupen una única idea i es relacionen estretament entre sí per mecanismes de **cohesió**.

Ampliació de continguts

Com a unitat significativa, **cada paràgraf és monotemàtic**, és a dir, les oracions que l'integren desenvolupen la mateixa idea, de manera que cada paràgraf suposa un gir temàtic distint dins el desenvolupament discursiu.

Per tant, per construir paràgrafs correctes, cal assegurar que a cadascun li corresponi una única idea, i que totes les frases que l'integren contribueixen a comunicar aquesta idea. A més, cada paràgraf ha de tenir un contingut independent i complementari als altres: dos paràgrafs no poden contenir la mateixa idea. En tercer lloc, cada paràgraf ha de ser una conseqüència de l'anterior o bé n'ha de recuperar un element que faci progressar la informació. En l'exemple següent es pot observar com els diferents paràgrafs van desenvolupant la informació, com es va concretant:

Exemple

No per obvi cal deixar-hi de prestar atenció. Que els mitjans de comunicació i els referents audiovisuals són un dels principals focus que incideixen de manera important sobre els hàbits de la població no és cap novetat. Quotidianament es pot observar com la influència mediàtica inspira molt dels comportaments de la societat, ja sigui en la vestimenta, en la nutrició, en l'esport, en l'oci, en l'estètica, etc.

Pensem quin model de societat s'està intentant emular i analitzem quin és l'origen d'aquests referents: d'on provenen i com ens arriben. Segur que el cinema apareix com a principal font d'emissió, font que, alhora, impregna altres àmbits audiovisuals, els més importants dels quals són la publicitat, la televisió i la música.

La societat, si més no l'occidental, que és la que ens queda més propera, no escapa a cap d'aquestes influències, i de tots els seus membres, potser els més afectats són els que, per edat, formen el que s'anomena l'*adolescència*.

Però és normal que sigui aquest col·lectiu en què hi ha més incidència de l'entorn. Per definició, l'adolescència es caracteritza pel fet de ser una etapa de posicionament, de creació del propi jo, de desenvolupament de la personalitat. I aquest procés és determinat per dos pols: l'allunyament del que fins al moment marcava les pautes d'actuació (per tant, distanciament dels referents familiars) i l'apropament a nous models emergents.

I aquests nous elements de referència, actualment, es vehiculen, majoritàriament, a través de l'espai audiovisual i tecnològic, àmbit dominant en el món juvenil. El jovent del nou segle rep, constantment i arreu, importants dosis mediàtiques, *inputs* que conformen i defineixen, necessàriament, el seu entorn social.

No tenir en compte aquests criteris pot implicar construir textos desordenats (és a dir, textos en els quals idees que haurien d'anar juntes apareixen en paràgrafs diferents) o textos repetitius (ja que la mateixa idea pot aparèixer en paràgrafs diferents).

Exemple de fragment incorrecte

L'entorn social determina la majoria de comportaments: maneres d'actuar, de parlar, de vestir, etc. Actualment, molts dels referents es vehiculen a través dels mitjans audiovisuals, que marquen pautes en molts àmbits (hàbits, costums, maneres de fer, maneres de vestir, etc.). Així per exemple, si s'analitza l'origen, o si més no, l'extensió de certs fenòmens, es pot veure que els mitjans de comunicació han tingut un paper rellevant en la seva difusió. És el cas del tabaquisme, per exemple. I en concret, de l'extensió del tabaquisme entre la població més jove. I és que justament són els més joves els més exposats a la influència dels mitjans audiovisuals, que són, com hem vist, els principals difusors de certs comportaments.

Un truc per evitar aquests desajustaments consisteix a resumir la informació del paràgraf en una o dues paraules a mode de títol. Si els títols no es repeteixen i contribueixen al desenvolupament lògic del text, això indica que els paràgrafs estan ben construïts i mantenen una unitat.

Exemple

La identificació de les idees principals del primer text que exemplificava una bona disposició del discurs permet corroborar que aquest està ben construït:

- 1r paràgraf: influència dels mitjans de comunicació en l'homogeneïtzació de comportaments socials
- 2n paràgraf: el cinema com a principal font d'emissió
- 3r paràgraf: l'adolescència és el grup social més influenciat
- 4t paràgraf: característiques d'aquest grup que justifiquen la influència
- 5è paràgraf: conclusió

L'element que condensa la informació bàsica del paràgraf és el que s'ha anomenat **oració temàtica o nucli temàtic**, que equival a la frase o fragment clau que defineix la idea sobre la qual gira tot el paràgraf. La voluntat expositiva de l'autor determinarà la situació que aquesta oració temàtica ha d'ocupar dins el paràgraf. Hi ha **tres ordres expositius bàsics**: l'ordre deductiu (de la idea principal a les concretes), l'ordre inductiu (de les idees concretes a la general) i l'ordre mixt (que combina els dos ordres, amb una oració introductòria, diverses de desenvolupament i una de cloenda).

Ampliació de continguts

Seleccionar l'estructura indicada depèn del propòsit de l'autor. Així, per exemple, en els **textos amb propòsit informatiu o expositiu els paràgrafs solen seguir l'ordre deductiu**: fan explícita la idea central al principi i després l'amplien amb un conjunt de frases de suport. Aquest ordre és més fàcil de comprendre que l'inductiu, perquè el lector rep al principi la idea clau i això li permet interpretar les idees posteriors. Aquesta disposició de la informació se sol representar gràficament amb la figura d'una piràmide invertida: a la part superior, se situa la informació important,

que es va ampliant amb detalls i informació complementària. És l'estructura en què s'ordena la informació d'una notícia de premsa: titular, entradeta i detalls.

Exemple

Les codines i els roquetars presenten unes condicions de vida extremadament dures, per això són ocupades per plantes adaptades a viure amb un mínim d'aigua i molt poca terra. En les esquerdes més fondes i assolellades hi creixen arbustos com ara la savina, però són les plantes menors les que més abunden. Els roquetars obacs i verticals són colonitzats per variades espècies d'heures, falgueres i altres plantes que fugen de l'exposició solar directa, com és el cas de l'orella d'ós i la corona de reina.

A. FERRANDO

En els textos incitatius o expressius, en què l'autor es proposa atraure l'atenció del lector, **la informació s'ordena seguint un ordre inductiu**. D'aquesta manera el lector ha de llegir fins al final si vol fer-se una idea del missatge. Aquest ordre se sol representar amb la figura d'una piràmide, amb el vèrtex a la part superior i la base a la part inferior. Un exemple d'aquest ordre és el que segueix el paràgraf narratiu.

Exemple

El panorama que s'obre davant nostre és negre. Molt negre. Tres anys després de la hipotètica liberalització de les telecomunicacions, Telefónica manté una quota de mercat del 90% pel que fa a la telefonia fixa. Una quota inusitada en cap altre país europeu. La més gran de la Unió Europea amb diferència: 90%. Això vol dir que tots els noms que han sonat junts aquests anys (Retevisión, Jazztel, Uni2, Menta, Al-pi...) només han aconseguit esgarrapar un 10% del mercat a l'operador dominant. Evidentment, una part de culpa important, probablement la més gran, correspon a la seua pròpia incapacitat. També és cert que Telefónica no ha facilitat gens les coses.

V. PARTAL [text adaptat]

L'ordre mixt representa una combinació dels anteriors i **és el més habitual en les seqüències expositives i argumentatives**. Reprodueix l'estructura bàsica del text, a petita escala: introducció, desenvolupament i conclusió.

Exemple

El model de paràgraf que hi ha a continuació presenta una estructura mixta i conté les característiques que el fan convincent, és a dir, que fan que el lector en comparteixi la tesi.

El joc és una eina bàsica per al desenvolupament dels infants. Quan un nen o una nena es posa a donar menjar a la seva nina està aprenent un munt de coses sense adonar-se'n. També ho fa el que s'entreté traient tots els objectes d'una caixa de cartró i els escampa pel terra. O el que es disfressa d'indi i lluita contra un vaquer irreal. En definitiva, jugar suposa descobrir i conèixer el món que ens envolta.

Així, hi ha una oració principal (o frase organitzadora), que és la primera oració del paràgraf, que en sintetitza el contingut; a continuació hi ha les dades de suport, que segueixen l'oració principal i formen el cos del paràgraf; i la darrera oració del paràgraf és la conclusió, que posa de manifest la relació entre l'oració principal i les dades de suport.

El paràgraf és monotemàtic (desenvolupa un únic tema) i destaca visualment en la pàgina.

29

Argumenta és un projecte dels serveis lingüístics de nou universitats catalanes (Universitat de Barcelona, Universitat Autònoma de Barcelona, Universitat Politècnica de Catalunya, Universitat Pompeu Fabra, Universitat de Girona, Universitat de Lleida, Universitat Rovira i Virgili, Universitat Oberta de Catalunya i Universitat de Vic), que han dirigit els serveis lingüístics de la Universitat Autònoma de Barcelona i de la Universitat Politècnica de Catalunya.

Argumenta ha tingut el suport de la Secretaria d'Universitats i Recerca del Departament d'Educació i Universitats i la col·laboració de la Secretaria de Política Lingüística del Departament de Presidència de la Generalitat de Catalunya.

La unitat 23 d'Argumenta ha estat elaborada per Andreu Pulido Bazaga, amb la col·laboració d'Elisenda Vilardell Almirall i Andreu Ayats Bancells. L'edició d'aquesta unitat s'ha tancat al setembre de 2006.

Si voleu citar aquest material podeu fer-ho de la manera següent:

Serveis lingüístics de la UB, UAB, UPC, UPF, UdG, UdL, URV, UOC, UVIC. *Argumenta* [en línia]. Barcelona: setembre 2006 [Data de consulta: dd-mm-aa]. Unitat 23. Com planificar un text. Disponible a: <<http://www.uab.cat/servei-llengues>>.

Els continguts d'Argumenta estan subjectes a una llicència Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 2.5 de Creative Commons.

